

Elemente de romanitate ale vocabularului juridic-administrativ românesc din epoca veche

1. Obiectul prezentei lucrări îl constituie terminologia juridico-administrativă din perioada 1780-1850, respectiv procesul de specializare a unor termeni care s-a manifestat încă din epoca veche.

2. Perioada de care ne ocupăm marchează trecerea de la relațiile de tip feudal la cele de tip capitalist, fenomen care s-a reflectat în terminologia juridică și administrativă a epocii prin influența tot mai puternică venită din partea limbilor romanice. Efectul cel mai evident îl constituie coexistența termenilor vechi cu împrumuturile neologice recente.

Ceea ce caracterizează această evoluție este permanenta confruntare dintre tradiție și inovație, dintre conservatorismul legat de o anumită rigiditate a formulelor tradiționale și inovația cerută de nevoile imediate, impuse de dezvoltarea socială, politică și culturală.

Împrumuturile latino-romanice sunt foarte numeroase și îmbrățișează aproape toate domeniile vieții sociale, concurând astfel, ca importanță, termenii juridic-administrativi proveniți din limba comună. Legătura cu vechea terminologie juridic-administrativă este asigurată de termenii de limbă comună, dintre care unii s-au menținut până azi. Mulți s-au păstrat cu sens neschimbat, alții au suferit serioase modificări de sens, alții, plurisemantici, în urma pierderii unuia dintre sensuri, se specializează, fixându-se în terminologia juridic-administrativă în accepțiunea în care sunt cunoscuți și azi.

În cadrul modificărilor de sens, numeroși termeni ilustrează fenomenul trecerii de la un sens concret la un sens mai abstract, cu care se fixează apoi în terminologia juridică. Prin lărgirea sensului, unii termeni ilustrează trecerea de la un înțeles particular la unul general. Înlocuirea termenilor juridici vechi este determinată în general de pătrunderea neologismelor, înlocuirea producându-se nu numai la nivelul cuvintelor simple, ci și la nivelul seriilor sinonimice.

3. Clasificarea împrumuturilor latino-romanice se face sub următoarele aspecte : structura etimologică, raportul între radical și derivate, raportul între termenii proveniți din limba comună și împrumuturile neologice, stabilind, în fine, proporția în care termenii juridic-administrativi din perioada studiată s-au păstrat în limba actuală. Studii statistice au arătat că elementul romanic (latin moștenit și latino-roman) formează procentajul cel mai ridicat în toate categoriile de texte, manifestând o anumită constanță în diverse epoci, particularitate recunoscută a românei, ca limbă romanică, care se regăsește cu precădere în terminologia juridic-administrativă din perioada 1780-1850. Elementul latin moștenit este mai puțin numeros în vocabularul juridic din perioada 1780-1850 și mai semnificativ în textele vechi, în timp ce împrumuturile latino-romanice ating procente ne semnificative în textele vechi, și mai mari în secolele al XVIII-lea-al XIX-lea. Indicele de derivare este foarte scăzut, ceea ce arată o tendință de specializare a termenilor din vocabularul juridic și administrativ spre o terminologizare a unor cuvinte prezente, de altfel, în limba comună. Urmărirea raportului dintre termenii juridic-administrativi păstrați până astăzi și cei ieșiți din uz ne ajută să punem în lumină elementul de continuitate în vocabularul juridic-administrativ, relația dintre tradiție și inovație.

4. Cuvintele pătrunse dintr-o singură limbă nu sunt numeroase. Influența latino-romanică a fost foarte importantă prin varietatea termenilor împrumutați, care s-au adaptat rapid la sistemul limbii române. Dacă italiana a avut o contribuție redusă, bazată pe sprijinirea formelor latinești, care se deosebeau de cele franceze, iar latina a influențat forma neologismelor, franceza a

determinat, în general, impunerea sensului. Apariția mai multor variante sau a unor forme unice a fost impusă de diversitatea influențelor exercitate concomitent sau succesiv asupra limbii române în această perioadă

O trăsătură specifică acestei perioade este coexistența neologismelor latino-romanice cu elementul slav și cu împrumuturile relativ numeroase din turcă și greacă.

5. În perioada 1780-1850, procesul de specializare este în plină desfășurare, debutul lui putând fi presupus în epoca veche, când documente oficiale consemnează prezența unor termeni deja recunoscuți drept specializați pentru domeniul juridic și administrativ. Diversitatea și abundența împrumuturilor (care determină un ritm forțat al înnoirii), sinonimia bogată, polisemantismul, slaba specializare a termenilor sunt trăsături caracteristice pentru epoca studiată, care marchează trecerea de la perioada veche la cea modernă din istoria limbii literare. Acest caracter de tranziție este relevat de numărul mare de termeni de limbă comună păstrați în terminologia juridic-administrativă..

Bibliografie

- Barborică, Elena, *Aspecte ale vocabularului juridic din secolul al XVII-lea*, „Analele Universității București. Limba și literatura română”, XVIII (1969).
- Brâncuș, Grigore, *Un glosar juridic din 1815*, LR, IV, 1955, nr. 6, p. 25-32.
- Bulgăr, Gh., *Despre limba documentelor administrative la începutul secolului trecut (1800-1820)*, CILL, III, 1962, p.75-102.
- Bulgăr, Gh., *Evoluția stilului administrative în sec. al XIX-lea* în Al. Rosetti, B. Cazacu, *Studii de istoria limbii române literare sec. XIX*, I, București, Ed. pentru Literatură, 1969, p. 167-195.
- Codul Calimach, 1833* (Moldova).
- Diaconescu, Paula, *Elemente de istoria limbii române literare moderne. Partea I: probleme de normare a limbii române literare 1830-1880*, Buc, TUB, 1974, p. 112.
- Dimitriu, C., *Romanitatea vocabularului unor texte vechi românești. Studiu statistic*, Iași, 1973.
- Ivănescu, G, Leonte, L. *Fonetica și morfologia neologismelor române de origine latină și romanică*, „Studii și cercetări științifice. Filologie”, Iași, VII, 1956, fasc. 2.
- Gheție, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975.
- Iliescu, Maria, *Din istoria terminologiei fiscale românești: -ărit, sufixul dărilor feudale*, „Omagiu Iordan”, București, 1958, p. 403-411.
- Legiuirea Caragea, 1818* (Țara Românească)
- Manualul juridic al lui Andronachi Donici, 1814* (Moldova)
- Munteanu Ștefan, Țara, Vasile,D., *Istoria limbii române literare*, Buurești, 1978.
- Pravilniceasca Condică, 1780* (Țara Românească)
- Regulamentul Organic, 1832* (Țara Românească), *1835* (Moldova)
- Sobornicescul Hrisov, 1785* (Moldova)
- Saramandu, Manuela, *Terminologia juridic-administrativă românească în perioada 1780-1850*, Universitatea din București, București, 1986.
- Ursu, N.A., *Formarea terminologiei științifice românești*, București, Editura Științifică, 1962.
- Ursu, Despina, Ursu, N.A., *Observații privitoare la adaptarea neologismelor în limba română*, LR XV, 1966, 3.